

ijk evengoed als hem hierin be-gekozen is, niet mheid in boven ij de kwesties, et. Waarom dit rop wijzen, dat een volgende was in de voor-op die waar-oggaande terug-a, ook al is hij ijlik.

heid zelf betreft: n, die hier als zelf ook hebben en iets zou toe- sie? Er is hier emonstranten in e betoogden óók, oestemmen, toe- en „leerpunten“ en waren; en op ij dan ook soms ieren, plus hun om zichzelf te dan ook slechts iden. Daartegen- lgste sessie der eed af, die hen ordeelen naar

„noeg“, om aan afweken van de nffessies.

zegd hebben, in- der synode, en an de Dordtsche vooraanstaande radden vereenigd aanstaande, de Remonstran-erste groep had s men dat ver- Bond vereenigd ift, en mitsdien men confessies, oeg voor de der Remon- zouden ze dan erkelijke organi-

daarop een spot- ten niet gediend, wél het „recht“ óór Assen.

n achter „eens“, of zelfs achter lijke organisatie. oor ons nimmer

van Assen diep vendien eitelijke i den Bond op- éven ongerefor- bordt die der Re- chter de WAAR-

, dan wel valsch rden, ook al is elke zich op dat

an kan men een uiken.

dat niets in den ing van de oor- beginselen in den

ewijzen.

d, dat het anders ere zoo kunnen de „toepassing“, selen in den weg „ng“ meer, doch

r over; een apo- niets voor wie

slot.)

kten we op, dat heeft, de „punten neent te kunnen bepaalde perso- der heilige ge-

rijze behoeft men e.

gar en Sara, en en brief aan de ar en Sara „twee populairen Kom- laring, Kampen: „deze personen en en daden

en ervaringen. BELICHAMEN twee verbonden, en dienen in de Heilige Schrift, om die af te beelden“.

Eerst dat „belichamen“; pas daardoor dat „afbeelden“. En dan „met hunne omstandigheden“, en wat daar verder volgt. Want Hagar was niet maar „een“ slavin, zooals er miljoenen waren, vóór en na haar, doch zij was heel bepaaldelijk slavin in Abrahams tent, en als moeder van een kind, dat Abraham tot vader had, en dat hem tot vader had op een heel andere manier, dan later Izaak hebben zou. Boven de geboorten in Abrahams tenten staat het Woord: God zelf heeft, naar de Schrift op alle plaatsen leert, met opzet die twee kinderen daartoe verwekt, ópdat in hem tweelei geboorte-wet, en geboorte-recht, en geboorte-zegen, en geboortepanning zou worden afgebeeld, en gepredikt, nadat ze eerst in die twee kinderen belichaamd waren.

Daaruit vloeit reeds voort, dat b.v. de slavernij van Hagar een heel andere is, dan die van Jozef, omdat God in die beide een heel ander punt van de openbaringsgeschiedenis had bereikt, en een heel andere fase van het genadeverbond, en van het openbaarwordingsproces daarvan had voorbereid en bewerkstelligd.

Wie hier niet op let, komt tot vergissingen. Men kan b.v. over Jozef spreken, zooveel men wil, en dan den nadruk leggen op zijn dienstbaarheid, die in vrijheid is geëindigd, zijn vernedering, die in verhooging straks is uitgelopen. En men kan dan een parallel met den Christus trekken. Het volk vindt dat vaak heerlijk, om aan te hooren.

Maar het is niettemin bederf voor het volk. Want, als het van Jozef zoo moet — ik zei het reeds, — dan mag en moet het in het geval van elken anderen slaaf, paria, verdrukte, die tot vrijheid komt.

Men zou het dan ook van Hagar zóó kunnen zeggen als van Jozef. Althans voorzoover zij nog een zegen voor Ismaël, haar zoon, zich hoorde verkondigen.

Men zou evenwel op die manier vergeten, dat Hagars slavernij in haar typische beteekenis van die van Jozef principiëel onderscheiden is.

Men dient daarom tusschen den eenen en den anderen dienstbare onderscheid te maken, en geen stap verder te gaan in de aanwijzing van zulke „punten van overeenkomst“, dan de Schrift zelf ons leert.

Ons léert, zeg ik. Want ook in dezen hebben wij aan de openbaring, wijl ze openbaring is, geen tittel en jota toe te voegen.

We hebben al werk genoeg, om de tittels en jota's, die er stáán, behoorlijk te lezen, en te laten lezen.

Feitelijk beteekent het zelfstandig ontdekken en aanwijzen van „punten van overeenkomst“ één van beide:

a) óf het is een brutaliseeren van de rijkdommen Gods, die „wegen“ heeft geplaveid, welke door ons in „punten“ worden opgelost; helgeen even onmogelijk, en dwaas is, als dat men uit een dóórluopenden weg heele stukken van het plaveisel weg zou hakken, om alleen hier en daar een stukje bestrating, of asfalt over te houden, en dan met welgevallen te constateeren, dat dat stukje merkwaardige „punten van overeenkomst“ vertoont, met een ander stukje plaveisel, enkele kilometers verder...; — maar wee dan de arme gemeente, die het werk van zulke weg-opbrekers mooi en dierbaar en slichtelijk vindt; wee ook den technici onder dit slag lieden, die voor hun Veluwenaren, en zoo, gaan staan met de pedante verzekering, dat zij nog eens geestelijk ingeleid zijn, en dat wie het anders doet ongeestelijk is...;

b) óf het onderstelt, dat de menschen in staat is, zelf ook zonder de Schrift „wegen“ te construeeren, waarlangs de openbaring heeft geloopt, de openbaring van God Jahwe in Jezus Christus.

Maar deze onderstelling is wel zóó absurd, en zóó anti-gereformeerd, dat wij er geen woord verder aan verspillen.

Men zij daarom eerbiedig. En luistere naar het tweede gebod: gij zult u geen... beeld, noch eenige gelijkenis MAKEN. K. S.

LITERATUUR EN KUNST
De laatste van zijn geslacht.
(BU den dood van A. Werumeus Buning.)

Bij de herdenking van Hein Boeken, enkele weken geleden, schreef ik dat het geslacht der Tachtigers, waarvan hij vertegenwoordiger was, welhaast tot de historie van onze letterkunde gaat behooren. En door het overliden van de meeste mannen van Tachtig, en door de veranderingen, die zich voltrokken in de opvattingen omtrent schoonheid en kunst, is de beweging van Tachtig langzamerhand een verschijnsel uit het verleden geworden.

Heelemaal historisch is dan ook voor ons besef wat aan die beweging voorafging, het veertigers-geslacht met z'n humoristisch-realisme.

't Had zich doen gelden tot diep in de 19e eeuw, maar voorzoover het toen nog leefde en werkte was het door de Tachtigers geheel verdronken en tot een voorbijgegaane generatie gestempeld. En nu we dus Tachtig als een perfectum gaan zien, is veertig voor ons een plusquamperfectum, in het verleden reeds geëindigd. Wat Beets, Kneppelhout, Van Koetsveld, Oude Heer Smits, François Haverschmidt e.d. schreven is, naar inhoud en vorm beide, van een anderen tijd, zoozeer historisch, dat we over de critiek van Tachtig heen er de waarde alweer van weten te onderscheiden, zooals dat mogelijk is van een stof, die object is geworden van geschiedkundig onderzoek.

Des te eigenaardiger daarom deed het aan, de vorige week het overlidensbericht te lezen van een Schrijver, die metterdaad tot dat plusquamperfectum behoorde, Arnold Werumeus Buning. Omdat de richting zoo geheel voltooid-verleden was, rekende men er eigenlijk niet meer mee, dat van het geslacht, dat die richting aanhing, nog een vertegenwoordiger in leven kon zijn. Het cijfer van Werumeus Bunings jarental bracht achter de zekerheid. Hij was bijna 88 jaren oud, en, omdat hij een van de laatste representanten der richting geweest was, optreedend in den tijd, toen ze al ver in haar nabloeit was gekomen, kon in 1933 werkelijk het veertigers-geslacht nog onder de levenden geteld worden.

Reeds deze omstandigheid — deze curiositeit wilde ik haast zeggen — vestigt onze aandacht op zijn figuur, nu hij is overleden. Maar ook zijn werk verdient die belangstelling. Want niet slechts is met Werumeus Buning de laatste van zijn geslacht — ik bedoel dan zijn schrijversgeslacht — heengegaan, maar ook een Auteur, die een geheel eigen plaats innam en op die plaats geen opvolger heeft gevonden.

Arnold Werumeus Buning, in 1846 te Uithuizen geboren, werd opgeleid voor den militairen zeedienst. Dr Jan ten Brink, die in zijn drie-deelig werk „Geschiedenis der Noord-Nederlandsche Letteren in de XIXe eeuw“ de biographieën van verschillenden van zijn landgenooten gaf en daarin ook over Werumeus Buning schreef, vertelt, hoe hij tot die bestemming getrokken werd door alles wat er nog van zijn grootvader, die zee-officier was geweest, in het ouderlijk huis over was. In 1867 voer hij voor het eerst uit, op een marinezeilschip, en in de Oost-Indische wateren maakte hij vele kruistochten. Meer dan eens ook was hij deelgenoot van een militaire expeditie naar een of andere oproerige streek. Na bijna 10 jaren van actieven dienst moest hij om gezondheidsredenen ontslag nemen, maar hij bleef aan de marine verbonden, zij het dan in een administratieve functie. Zijn belangstelling voor het zeewezen in 't algemeen en voor alles wat daarmee samenhang maakte hem den geschikten persoon voor het directoraat van het Maritiem Museum, dat Prins Hendrik te Rotterdam stichtte. Een reeks van jaren bekleedde hij met groote ambitie die functie, tot zijn leeftijd hem noopte terug te treden.

Werumeus Buning was dus zee-officier. En als-zoodanig is hij ook in de geschiedenis onzer letteren bekend geworden. Want toen hij den actieven dienst had verlaten ontplooidte zich zijn schrijverstalent: hij begon te schrijven over wat hij aan boord had beleefd en gezien.

Eigenlijk debuteerde hij als verteller. In de afdeelingen van het toenmaals bloeiende Nut (Maatschappij tot Nut van het Algemeen) trad hij dikwijls op als spreker en dan waren het dramatische schetsen van het leven aan boord van het oorlogsschip, die hij met geest en levendigheid voor een dikwijls enthousiast publiek voordroeg. Zoo kwam hij er als vanzelf toe, ook over die materie te schrijven en gedurende meer dan 25 jaren publiceerde hij telkens grootere en kleinere verhalen, die aan zijn zeemannsherinneringen waren ontleend, of uit de geschiedenis van ons zeewezen waren geput. De titels van deze boeken en bundels spreken van dien inhoud: „Marineschetsen“, „Binnen en Buiten boord“, „Stuurman Roelof“, „Op Zeeroovers uit“, of ook: „Afrikaansche reis van De Ruyter“, „Onze Marineglorie“, e.d.

Maar ze zeggen niet, wat het eigenlijke is van deze verhalen: de frissche typeering van het marine-leven in den trant van het veertigersrealisme.

Dat veertigersrealisme was in de zeventiger jaren nog eens weer opgeleefd in den bekenden Spectator-kring, de groep, die het tijdschrift „De Nederlandsche Spectator“ redigeerde. Werumeus Buning, die tot dien Spectator-kring behoorde, had daar gezien, hoe de Schrijvers hun kracht zochten in het schilderen van typen van een bepaalde soort, menschen, in wie dat soort gestalte had en die er de eigenaardigheden van vertoonden. De verhalen, die men gaf, waren om zulke typen gegroepeerd, naar die in het leven rondom voorkwamen. Daarin waren ze dus proeven van realisme. En de inslag van het beschrijven en vertellen was de spottend-komische, die deze auteurs en hun voorgangers van Dickens, Sterne e.a. hadden geleerd. Daardoor was hun realisme humoristisch.

Zulke stof nu had Werumeus Buning voor het grijpen.

Gedurende zijn dienstjaren aan boord van allerlei slag van marineschepen had hij onder de schepelingen de echte matroos-typen gevonden, dragers van de oud-hollandse zeemanstraditie, verweerde, maar trouwhartige kerels, onverschrokken als de omstandigheden durf en doorzetting-vermogen vorderden, doch van een bijna sentimenteele weekelijkheid, als ze moeiten van anderen zagen. Hij had ze slechts voor zijn herinnering terug te roepen en ze te plaatsen in hun milieu, dat hij zelf door en door kende, om ze als typen van het soort te doen leven. En aan de gebeurtenissen die hij met hen had doorgemaakt kon hij gemakkelijk het materiaal ontleenen om met die typen als hoofdfiguren verhalen te componeeren naar den smaak van den tijd. En hij had zich slechts te bezinnen op hun geestigen volkszin, hun gekruide conversatie en hun wonderlijk-gemengde mentaliteit, om de sfeer te treffen, die dat werkelijkheidsbeeld, dat realisme, humoristisch maakte.

Zoo ontstonden die matroosfiguren, die telkens in deze verhalen terugkeeren, echte typen van het soort, als de Rooie, de Mottige, bootsman Klabberdos e.d. En omdat de Schrijver, naar Margadant eens opmerkte in „Eigen Haard“, „een uitgesproken voorliefde (had) voor kerngezonde, edelhartige karakters“ werden ze prachtkerels in hun trouw, hun aanhankelijkheid, hun plichtsbetrachting. Maar ook werden ze humoristisch van kleur, omdat hij ze hun eigen taal deed spreken en hun eigen leefwijze deed volgen.

In de schepping van deze matroos-typen bereikte Werumeus Buning zijn hoogtepunt. Daarin werd hij, naar gezegd is, „De Dickens van onze marineschrijvers“. En daarin werd hij ook een van de karakteristieke vertegenwoordigers van het humoristisch-realisme, van de veertigersrichting, toen deze reeds begon te verwelken.

Ook na Tachtig bleef hij zijn genre getrouw. De geheel veranderde opvatting van realisme deed hem niet van koers wijzigen. In wat hij schreef, toen en vele jaren later, („Jonker Sicco“ b.v. en „Onze Marineglorie“) hield hij aan de veertigersrichting vast en zelfs de „Marinebilder“, die hij voordroeg in Zwitserland na zijn emeritaat als directeur van het Maritiem Museum, waren geheel in den trant van het humoristisch-realisme van zijn Spectator-vrienden.

Zoo was hij, in den tijd dat Tachtig tot perfectum ging worden, inderdaad de man van het plusquamperfectum en alszoodanig zien wij hem, nu hij, hoogbejaard, is gestorven.

Maar in dat plusquamperfecte nam hij een geheel eigen plaats in.

't Is zeker merkwaardig, maar niettemin feit, dat wat eens onze nationale glorie uitmaakte en altijd de nationale belangstelling heeft gehad, het militaire zeewezen, in de nationale literatuur zoo weinig tot zijn recht komt. Marineschetsen zijn er zoo goed als niet, noch in het verleden, noch in het heden van onze letterkunde. In het werk van Werumeus Buning echter vormen ze de groote meerderheid: bijna uitsluitend is het marineleven onderwerp van de boeken en bundels. Daarom neemt hij een eigen plaats in; de combinatie zee-officier-schrijver is trouwens zeldzaam genoeg. En wat hij op die eigen plaats heeft tot stand gebracht geeft hem recht op waardeering, ook nu 'nog, nu zijn genre geheel tot het voltooid-verledene behoort. De laatste van het geslacht is in zijn beteekenis voor de geschiedenis der literatuur geenszins de minste van het geslacht geweest.

Deze erkenning heeft hij tot zijn voldoening gevonden, toen hij in 1926 zijn 80en verjaardag vierde. Allerwege in de pers is hem toen hulde gebracht en in de uitgave van een bloemlezing uit zijn werken (onder den titel „Een Zeeofficier-oranjeman“) is een monument voor hem opgericht, dat zijn naam bewaren zou.

En nu hij is heengegaan zien we dat monument bij zijn graf, met waardeering het uitsprekend dat deze zeeofficier-oranjeman ook is geweest een zeeofficier-schrijver van het ras, dat onze nationale letterkunde heeft gemaakt spiegel van het nationale leven en de nationale kracht.

C. T.

UIT DE HISTORIE
De Vereeniging van 1892.

XI.
(De kern van de zaak. I.)

Tot nog toe heb ik in deze artikelenreeks tegen Ds Jongeleen in hoofdzaak twee dingen gedaan.

In de eerste plaats heb ik hem getuigenissen van verschillende voormannen der scheiding laten hooren, om aan te toonen, hoe onrechtmatig zij zich als de wettige geestelijke nakomelingschap der vroegere afgeschiedenen beschouwen, die de vereeniging van 1892 verwerpen; en hoezeer ten onrechte de Chr. Geref. Kerk beweert, dat hierom de geest der vadersen bij haar voortleven zou.